

Jämförelse mellan Hjalmar Söderbergs Doktor Glas och Den allvarsamma leken

Vuksan, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:886239>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-03-03**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Tina Vuksan

Jämförelse mellan Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas* och
Den allvarsamma leken

Examensarbete

Handledare: dr.sc. Janica Tomić

Zagreb, Juli 2018

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Hjalmar Söderberg och hans stil.....	4
3. Doktor Glas.....	6
4. Den allvarsamma leken.....	8
5. Jämförelse mellan ”Doktor Glas” och ”Den allvarsamma leken”	10
6. Slutsats	12
Sažetak	13
Abstract.....	13
Litteratur:	14

1. Inledning

En av de mest kända föreläsarna för svensk sekelskiftslitteratur, Hjalmar Söderberg, skrev många verk som är kända och översatta till många språk. Hans verk är påverkat av symbolism, dekadens och pessimism och han skrev om intressanta personer som är psykologiskt karakteriserade och en tematik som orsakade skandaler under denna period.

"Doktor Glas", som är ett av hans mest kända verk, är en dagboksroman om den pessimistiske doktor Tyko Gabriel Glas som lider av kärleken och känner sig som en betydelselös man som inte förstår människor. Han är en intelligent man som filosoferar om livets mening och världen omkring honom. Glas är förälskad i Helga Gregorius, en gift kvinna som lever i ett olyckligt äktenskap och ber Glas om hjälp. Glas älskar bara kvinnor som han inte kan få och bli tillsammans med, kvinnor som är gifta eller förälskade i någon annan. Han är olycklig och har dåliga tankar om sig själv, men vill hjälpa Helga att bli med en annan person. Glas är inte en moralisk person och har inte problem med mord och abort. I slutet bestämmer han sig för att begå ett mord för att hjälpa Helga. Den psykologiska karakteriseringen av huvudpersonen och tabuteman som var progressiva vid denna tid orsakade att denna bok blev en stor skandal och ett problem för Söderberg själv.

"Den allvarsamma leken" är en kärleksroman om Arvid Stjärnblom och Lydia Stille vars kärlek är otypisk och olycklig. Boken är skriven från Arvids perspektiv och pratar om hans liv och äktenskap med en annan kvinna, men han är ännu förälskad i Lydia och deras kärlek slutar olyckligt. I början av boken är de förälskade, men de kan inte bli tillsammans och med tiden gifter de sig med andra personer. Arvid älskar Lydia även om han är gift med en annan kvinna, och vill lämna sin fru för Lydia. Deras kärlek slutar dåligt och Arvid bestämmer sig för att lämna Stockholm.

I detta examensarbete skriver jag lite om Hjalmar Söderberg, hans liv och verk, om sekelskiftsdrag i "Doktor Glas" och "Den allvarsamma leken" och till slut gör jag en jämförelse mellan dessa två böcker och min tanke om böckerna.

2. Hjalmar Söderberg och hans stil

Hjalmar Emil Fredrik Söderberg, född den 2 juli 1869, var en svensk författare, skribent och översättare. Han anses som en av företrädare för svensk sekelskiftslitteratur. Han bodde i Stockholm och studerade i Uppsala, men 1917 flyttade han till Köpenhamn, där han stannade till sin död 1941. Han blev också känd som teaterkritiker och arbetade först i *Dagens Nyheter* och från 1897 som recensent och kåsör i *Svenska Dagbladet*.¹ I slutet av sitt liv ägnade han sig åt journalistik och studier i teologi. Han var en kritiker av nazismen och producerade politiska texter där han tog avstånd från nazismen.² Några av hans bekanta verk är debutboken "Förvillelser" från 1895, "Historietter", skådespelet "Gertrud", den självbiografiskt inspirerade utvecklingsromanen "Martin Bircks ungdom" och romanerna "Den allvarsamma leken" och "Doktor Glas". Hans verk har översatts till mer än 30 språk. Eftersom några av hans verk tycktes vara skandalösa, han har fått många nedgörande recensioner, men med tiden hans verk blev mer och mer viktiga för svensk litteratur. Några recensioner säger att "ingen annan svensk författare av någon betydelse har nämligen fått så nedgörande recensioner och väckt sån avsky som han" och "Söderberg skriver bara om det han med egna ögon sett och med egna känslor känt."³ Hjalmar Söderberg anses ofta att vara en av Sveriges mest betydande författare och hans författarskap räknas som ett av de mer betydelsefulla i Sverige under 1900-talet. Han var en mycket produktiv författare inom olika genrer och hans verk har också blivit omskrivna och analyserade i flera litteraturvetenskapliga och litteraturhistoriska verk. Han har varit föremål för en mängd forskare, även utanför Sverige.⁴ Han skrev romaner, noveller, pjäser, brev, recensioner och översättningar.

Han skrev om nittitalets individualism och den europeiska pessimism och hans verk ofta innehåller melankolisk och olycklig kärlek, liksom beskrivningar av Stockholm. Som representant för fin de siècle, litteratur från 1800-talets slut, finns det i hans verk element av pessimism, symbolism, dekadens, ångest och flanerande. Söderberg också kritiserade rasism, maktvilja, antiintellektualism och vulgaritet. Han är känd för flanördiktning, som ofta associeras till en man med mycket fritid som bara strövar omkring och spenderar sina dagar i vandringen genom staden som vi kan se i både "Doktor Glas" och "Den allvarsamma leken".

¹ Hägg, Göran. Den svenska litteraturhistorien. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 2004, 373

² Söderberg, Hjalmar. Doktor Glas. Stockholm: Bonniers/Norbok, 1992, 1

³ Hägg, Göran. Den svenska litteraturhistorien. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 2004, 371

⁴ URL: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:828918/FULLTEXT01.pdf>, 3

Efter 1912 skrev han mer om politik och religion.⁵ Stilen i romanerna har korta meningar och knapp personbeskrivning. Hans verk är lättlästa med väl beskriven miljö kombinerat med iakttagelser av vädret.⁶ Novellerna också avslutas med så kallade "punch-line" som ger ett ironiskt slut till händelserna.⁷

⁵ URL: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:828918/FULLTEXT01.pdf>, 22

⁶ Johansson, M. "Det är på det hela taget ett förbannadt språk vi ha" En analys av språk och stil i Hjalmar Söderbergs romaner i jämförelse med Peter Cassirers analys av Historietter. Högskolan i Halmstad: Kandidatuppsats, 2014; URL: <http://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:698774/FULLTEXT01.pdf>

⁷ Hägg, Göran. Den svenska litteraturhistorien. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 2004, 375

3. Doktor Glas

"Doktor Glas", roman som utkom 1905 i Sverige, pratar om Tyko Gabriel Glas, en trettioårig läkare som bor i Stockholm och behandlar moraliska och kärleksfrågor. Det är skrivet i form av dagbok och Glas skriver den från 12 juni till 7 oktober, men han skriver det inte varje dag. Doktor Glas är en ensam man, som lider av depression och har aldrig varit förälskad och med en kvinna. "Jag är trött och tom. Jag känner mig alldeles tom." ⁸ Hans depression växer mer och mer under handlinger och ett viktigt uttryck i boken han säger är "Liv, jag förstår dig inte". Han är en idealist som hatar kontakter med människor och är förälskad bara i kvinnor som är omöjlig och upptagna. Han längtar efter att utföra en stor handling som ska bli hans flykt från den existentiella kris. Han är en idealist och romantiker i hjärtat, som är besviken på världens regler, mänskliga lagar, beteende och vanor. Antagonist är prästen Gregorius, en äldre man som är gift med en fötvivlad ung kvinna Helga. Deras äktenskap är inte så bra, hon gifte sig utan kärlek och hatar hennes man. Hon är olycklig och tycker om en annan man. En dag kommer hon till Glas och ber honom att hjälpa henne med hennes äkteskap och rättigheter som hon inte har. Helga lever i ett förhållande som är starkt dominerat av hennes man. Prästen Gregorius gör som han vill med Helga och tycker att hon måste uppfylla hans sexuella längtan. Helga vill att Glas hittar någon sjukdom på henne så att hon inte måste uppfylla sina sexuella åtaganden. Glas rekommenderar prästen en längre kurortsvistelse för att skaffa hustrun Helga ett avbrott i de äktenskapliga plikterna, men den hjälper inte. Glas blir mer och mer förälskad i Helga, men vet att hon är inte intresserad och tycker om Klas Recke. "Aldrig blir hon min; aldrig. Jag gjorde aldrig hennes kind röd, och det var inte jag som hade gjort den så kritblek nu. Och aldrig skall hon med ångest i hjärtat ila över gatan om natten med ett brev till mig. Mig gick livet förbi." ⁹

Eftersom skilsmässa är omöjlig och situationen blir allt mera outhärdlig, tar doktor Glas beslutet att döda prästen med tabletten han alltid har med sig ifall han bestämmer sig för självmord. Mordet verkar som en naturlig död så Glas kan själv skriva ut dödsattesten och bli inte rädd för att bli fångat. I "Doktor Glas" finns det många seriösa problem som abortus, otrohet och mord. Om han bestämmer sig för att inte göra abortus, det är bara för hans reputation, inte för att det är dålig och omoralisk. För honom är det inte problem om någonting är omoraliskt. "Jag undrar hur det kan vara att ha ett brott att ångra". ¹⁰ Hela sitt liv spenderade Glas på att söka efter en

⁸ Söderberg, Hjalmar. Doktor Glas. Stockholm: Bonniers/Norbok, 1992

⁹ Söderberg, Hjalmar. Doktor Glas. Stockholm: Bonniers/Norbok, 1992, 109

¹⁰ Söderberg, Hjalmar. Doktor Glas. Stockholm: Bonniers/Norbok, 1992, 51

meningsfull handling. När den hände, kände han sig inte annorlunda. Mordet, eller ”meningsfull handling” vilket Glas har begått, gjorde ingenting för honom eftersom han kunde inte vara med kvinna han älskar, och i slutet, Helga var också olycklig. "Doktor Glas" är en novell om en man vars livet har gått förbi. Glas finner det svårt att förhålla sig till sin yrkesroll, till kvinnorna och till livet.

"Doktor Glas" har en tydlig Stockholmsmiljö. Han är en stadsmänniska och älskar Stockholms vackra sidor och att promenera genom staden. Hans esteticism och intellektualism gör honom till en bohemisk figur och fokus i boken ligger på vad han tänker och känner. Vi får inte reda på hur doktor Glas själv ser ut, utan att han själv tycker att han inte är en skön person och att han är ”ful som hin onde”. Vi får mer beskrivningar om prästen Gregorius, som Glas beskriver som en ful, gammal och ond man som är inte nödvändig för världen. Han är allt som är ond i världen. Fru Gregorius också får beskrivningar, Glas säger att hun är ung och vacker, samma som Klas Recke som Glas jämför sig med och tycker att han är skönare än honom. Här kan vi se att Glas har dålig tanke om sig själv. Glas är olycklig och Klas Recke kan få allt han vill. Romanen innehåller lite dialog och är till största del uppbyggd av berättarens tankar och resonemang, samt är det skriven i jag-form. Glas berättar historien i den ordning den hände, han berättar den i presens, men ofta finns det berättelser, anekdoter och händelser i perfekt.

4. Den allvarsamma leken

"Den allvarsamma leken" är en roman från 1912 som spänner över en del av en mans liv vid sekelskiftet. Den är den längsta av Söderbergs romaner och kan kategoriseras som kärleksroman.¹¹ Huvudpersonen Arvid Stjärnblom är en ung filosofie kandidat förlovad i Lydia Stille, men de kan inte vara tillsammans. Arvid anser sig inte ha råd att gifta sig och säger att han vill inte att Lydia väntar på honom, men när Lydia gifter sig med en äldre och rikare man tar Arvid detta hårt och inleder en bekvämlighetsaffär som övergår i äktenskap. Med tiden gifter han sig med en annan kvinna, Dagmar, och får barn, men ibland tänker Arvid om hans första kärleken.

”Man väljer inte! Man väljer lika litet sitt öde som man väljer sina föräldrar eller sig själv: sin kroppsstyrka eller sin karaktär eller färgen på sina ögon eller vindlingarna i sin hjärna. Det förstår hvar och en. Men man väljer lika litet sin hustru eller sin älskarinna eller sina barn. Man får dem, och man har dem, och det händer att man mister dem. Men man väljer inte!”¹²

Tio år senare igen kommer Lydia in i Arvids liv. Arvid trodde att han är i en lycklig äktenskap, men när han såg Lydia, minns hur han älskade henne och de inleder en kärleksaffär. I slutet ser man att deras kärleken inte är verklig och att Lydia älskar en annan man. Arvid bestämmer sig att lämna både hans fru och Lydia. Kärlekens problem driver honom till att ge upp och lämna Stockholm. Arvid var svartsjuk för att tänka på Lydia med en annan man. "Den allvarsamma leken" är en bitter tragedi därför att Lydia var otrogen och omöjlig för kärleken till Arvid. "Det är en bitter och intensiv, djupt olycklig och obarmhärtig roman om kärlek."¹³ "Den allvarsamma leken" är det verk som står närmast kärleksdramat i Hjalmar Söderbergs eget liv och är ansluten till hans historien med Maria von Platen.

Parallellt med kärlekshistorien skildras tidens viktiga händelser som Dreyfusaffären, unionsfrågan och Oscar II:s död. Romanen skildrar kärlekens olika sidor. Kärlekshistorien mellan Arvid och Lydia utnyttjar Söderbergs egna erfarenheter och miljön är hans forna arbetsplats på "Nationalbladet". Ett viktigt uttryck i boken är "Man väljer inte" som kan användas för att också beskriva kärleken i "Doktor Glas".

¹¹ Jurkas, Arvid. Kärleken dekonstruerad. En analys av Hjalmar Söderbergs Den allvarsamma leken, Växyö universitet, 2007; URL: <http://nu.diva-portal.org/smash/get/diva2:205208/FULLTEXT01.pdf>

¹² Söderberg, Hjalmar. Den allvarsamma leken. Stockholm: Fabel Förlag, 1993, 114

¹³ Jurkas, Arvid. Kärleken dekonstruerad. En analys av Hjalmar Söderbergs Den allvarsamma leken, Växyö universitet, 2007; URL: <http://nu.diva-portal.org/smash/get/diva2:205208/FULLTEXT01.pdf>

Det berättar om romantik och fysiska lustan men å andra sidan pratar om olycklig man som är förälskad i orätt kvinna, liknande som hände i "Doktor Glas". Hur olycklig kärleken påverkade Arvids liv, kan man se när han säger "Jag är trettiosju år. Och jag ser ut som om jag vore femti."¹⁴ Den allvarsamma leken utspelar sig på två plan, kärlekens villkor å ena sidan och i den andra skildras samhället och världen. Tre svenska filmer baserade på boken har producerats, en från 1945, sedan 1977 och 2016.

¹⁴ Söderberg, Hjalmar. Den allvarsamma leken. Stockholm: Fabel Förlag, 1993, 312

5. Jämförelse mellan "Doktor Glas" och "Den allvarsamma leken"

Den första saken jag vill jämföra är typ av romanen. Eftersom kärlek är huvudteman i "Den allvarsamma leken", detta verk är en kärleksroman. Doktor Glas är en dagboksroman med tonvikt på psykologisk analys av personerna. Emellertid, "Doktor Glas" är på viss sätt också kärleksroman, men fokuserar mer på personers tankar än kärleken. Tiden i romanerna är också olika, "Doktor Glas" handlar under en sommar, och i den andra boken handlar handlingar dröjer över 10 år. Huvudpersonerna är olika, Glas är en trettioårig läkare, som har nästan ingen kontakt med människor, och Arvid är i början en ung man, men inte så framgångsrik. Han också har mer framgång med kvinnor; han är gift och har en familj, och han hade förhållande med Lydia, kvinna han älskar. Glas, å andra sidan har aldrig varit med en kvinna, och vill aldrig bli tillsammans med Helga. Både böckerna har liknande tematik, de pratar om olycklig man som är förälskad i orätt kvinna.

Båda huvudpersonerna gillade någon som i slutet var inte den rätta person. Varken Glas eller Arvid valde att bli förälskad i kvinnor som gillade dem inte. Hjärtat kan inte välja vad det vill. I "Den allvarsamma leken" får vi en annan bilden av kvinnan än i "Doktor Glas". Vi får en bild av en smart och medveten kvinna. Lydia har kontroll över sin äktenskap, till skillnad från Helga Gregorius. Hon gifte sig med en äldre man mest för pengar och hennes känslor är inte riktiga. När hon kunde inte bli med Arvid, hon gifte sig rik för att stanna på hög nivå i samhället. Hon beslutade sig för äktenskapets sammanbrott och otrohet, samma som Helga Gregorius. Skillnaden mellan dem två är att Helga i slutet var inte med Klas Recke. Helga ville bli med Klas Recke, men han bestämde sig att gifta med en annan kvinna. Han lämnade henne, men i "Den allvarsamma leken" Lydia var den som slutade förhållandet med Arvid. Arvid och hans hustru också inte har en perfekt äktenskap. Det är också otänkbar möjlighet för Arvids hustru Dagmar för att bryta en äktenskap även om hon blev lurad. Hon vill bara bli gift och tolererar allting för att förbli gift, även om Arvid vill lämna henne. Hon beskrivs som en typisk kvinna av 1900-talet. När Dagmar får reda på Arvids otrohet, vill hon tysta ner det och gå vidare. Att bryta upp från ett äktenskap, som Arvid vill, är för kvinnobilden Dagmar en helt otänkbar möjlighet. Dagmar tycker att ingen vill älska och gifta henne efter det. Å andra sidan, Helgas förhållande är dominerad av hennes man och han gör som han vill med Helga. Hon kan inte ta sakerna i egna händer och så ber Glas för hjälpen. Arvid och Glas är lika eftersom de både är förlovade i någon som inte älskar dem och slutar olyckliga och ensamma även om de gjorde allting för deras älskade. De tänker ibland att begå självmord och tänker ofta om människor och

världen kring dem. Detta är tragisk i både böckerna, men "Doktor Glas" innehåller mycket mer som är tabu än "Den allvarsamma leken". Både böckerna har tematik om affärer och äktenskapets sammanbrott, men "Doktor Glas" har andra teman som var inte så vanlig i denna tid. Det var inte så ofta att begå abortus och det var omoralisk att Glas vill inte göra det bara för hans reputation som läkare. Koncentrationen i novellerna visar sig genom korta meningar, korta stycken, korta berättelser och odetaljerade miljö- och personbeskrivningar. Också några av personerna har samma namn i böckerna, t.ex. det finns Mankel i både "Doktor Glas" och "Den allvarsamma leken". "Den allvarsamma leken" är längre än "Doktor Glas", men språk är lätt och klart i både böcker. Det också finns citater och anekdoter från historien och andra kända människor både i "Doktor Glas" och "Den allvarsamma leken". Både romanerna utspelar sig i och omkring Stockholm. Detta understryks med hjälp av mycket specifika namn på stockholmska gator och platser ("Djurgårdsväg", "Arsenalsgatan"...). "Doktor Glas" är skriven i genrens traditionella jag-form.

6. Slutsats

Hjalmar Söderberg var en känd svensk författare som skrev under sekelskiftet, perioden i slutet av 1800-talet. Man kan se några drag av denna period i hans verk. Både "Doktor Glas" och "Den allvarsamma leken" är pessimistiska och tragiska och har elementer av symbolism och dekadens. Huvudpersonerna i "Doktor Glas" och "Den allvarsamma leken" är lika i många saker. Både Tyko Gabriel Glas och Arvid Stjärnblom lider av kärleken för personer som tycker inte om dem. Han berättade om den samtida verkligheten. Jag valde att skriva om den här tema eftersom jag tyckte att "Doktor Glas" var mycket intressant och ville läsa en annan bok av Hjalmar Söderberg. Jag tycker om psykologisk karakterisering i böckerna och om pessimismen i "Doktor Glas". Det var intressant för mig att läsa om hans tankar och hur det är för en man som har inga kontakter med människor, utom med sina patienter. Glas ser ut som en omoralisk person som blev förälskad för första gången och det är sorgligt att han inte kan bli lycklig. Han är villig att begå ett mord för kvinna han älskar, även om han vet att hon älskar annan man och han kommer att inte uppnå någonting från det. "Den allvarsamma leken" var också intressant, även om den är en kärleksroman. Det handlar också om en olycklig kärlek och har många lika drag som "Doktor Glas". Huvudpersonen är redo att avbryta äktenskapet för kvinna han älskar. Den är en tragedi om kärlek och otrohet. Boken var lite tragisk men intressant och jag gillade Söderbergs stilen i böckerna. Både böckerna är tragiska och man kan se att de är skrivna av samma person. De är intressanta och händer vid samma tid. Till slutsats kan jag säga att jag gillade Söderbergs stil och verk från sekelskiftets period och jag tycker att det är svårt att vara olycklig förälskad.

Sažetak

Hjalmar Söderberg je švedski pisac koji je stvarao na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Njegova djela su prevedena na više od 30 jezika te su njegove radove proučavali i analizirali mnogi lingvisti. Značajan je za švedsku književnost te je objavljivanjem djela Doktor Glas uzrokovao skandal u društvu temama o ubojstvu i abortusu. Den allvarsamma leken je roman o nesretnoj i neuspješnoj ljubavi i aferama. Tematika djela je slična iako druga knjiga nije skandalozna kao prva, no vide se sličnosti u stilu pisanja i karakterizaciji likova te se knjige stoga mogu dobro usporediti. U ovim djelima mogu se vidjeti utjecaji iz Söderbergovog života. Ovaj rad govori ponešto o Hjalmaru Söderbergu, njegovim djelima i značaju za švedsku književnost te o razdoblju stvaranja i stilu pisanja u djelima Doktor Glas i Den allvarsamma leken. Ukratko se objašnjava radnja djela, opis likova te sličnosti i razlike uviđene prilikom čitanja djela.

Abstract

Hjalmar Söderberg is a Swedish writer who wrote during a transition from the 19th to the 20th century. His works have been translated into more than 30 languages and his works have been studied and analysed by many linguists. He is significant for Swedish literature and publishing the book Doctor Glas caused a scandal in society because of its thematic about murder and abortion issues. Den allvarsamma leken is a novel about unhappy and unsuccessful love and affairs. The theme of the books are similar although the second book is not as scandalous as the first, but there are similarities in the style of writing and characterization of the characters, and the books can therefore be compared well. This paper talks about Hjalmar Söderberg, his works and importance for Swedish literature and about the period of creation and style of writing in the works of Doctor Glas and Den allvarsamma leken. It briefly explains the content of the books, analyses of characters, and the similarities and differences noticed while reading the books.

Litteratur:

1. Borsgård, Gustav. En postmodern litteraturdidaktik? En undersökning av Hjalmar Söderbergs Doktor Glas och dess litterära ekon i skolan. Umeå universitet: Examensuppsats, 2011; URL: <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:421157/FULLTEXT03.pdf>
2. Eagleton, Terry. Doctor Glas: haunting reflections. London: The Harvill Press, 2002
3. Harrysson, Henrik. Under ytan i Hjalmar Söderberg romankonst, 2002; URL: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:828918/FULLTEXT01.pdf>
4. Hägg, Göran. Den svenska litteraturhistorien. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 2004
5. Johansson, Marie. "Det är på det hela taget ett förbannadt språk vi ha" En analys av språk och stil i Hjalmar Söderbergs romaner i jämförelse med Peter Cassirers analys av Historietter. Högskolan i Halmstad: Kandidatuppsats, 2014; URL: <http://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:698774/FULLTEXT01.pdf>
6. Jurkas, Arvid. Kärleken dekonstruerad. En analys av Hjalmar Söderbergs Den allvarsamma leken, Växyö universitet, 2007; URL: <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:205208/FULLTEXT01.pdf>
7. Den allvarsamma leken, Svenska Filminstitutet, URL: <http://www.filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/ta-del-av-filmsamlingarna/filmer/den-allvarsamma-leken/>
8. Söderberg, Hjalmar. Den allvarsamma leken. Stockholm: Fabel Förlag, 1993
9. Söderberg, Hjalmar. Doktor Glas. Stockholm: Bonniers/Norbok, 1992